

K otázkam zabezpečenia komunikácie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov

Anotácia: Predmetom predkladanej štúdie je otázka interkultúrnej komunikácie v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov/detenčných centrách vo vybraných členských štátoch EÚ – Slovensku, Česku a Rakúsku. Výsledkom zmapovania právnej úpravy interkultúrnej komunikácie v úradnom styku s príslušnými orgánmi je konštatovanie, že ide o zjednocujúci aspekt, keďže na základe sekundárnej legislatívy EÚ má každý členský štát využiť služby tlmočníka. Otázkou však ostáva úprava každodennej komunikácie medzi príslušníkmi policajného zboru a štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sú zaistení v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov/detenčných centrách, ktorá zvyčajne prebieha bez účasti tlmočníka. Potreba artikulovať požiadavky, inštrukcie, sťažnosti, či názory z oboch strán ostáva náročnou úlohou pre obe strany, príslušníkov PZ i cudzincov. Avšak prekonať jazykové, či kultúrne prekážky nie je nemožné. Predkladaná štúdia je výstupom z projektu Akadémie Policajného zboru v Bratislave pod názvom Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov, (VYSK 241).

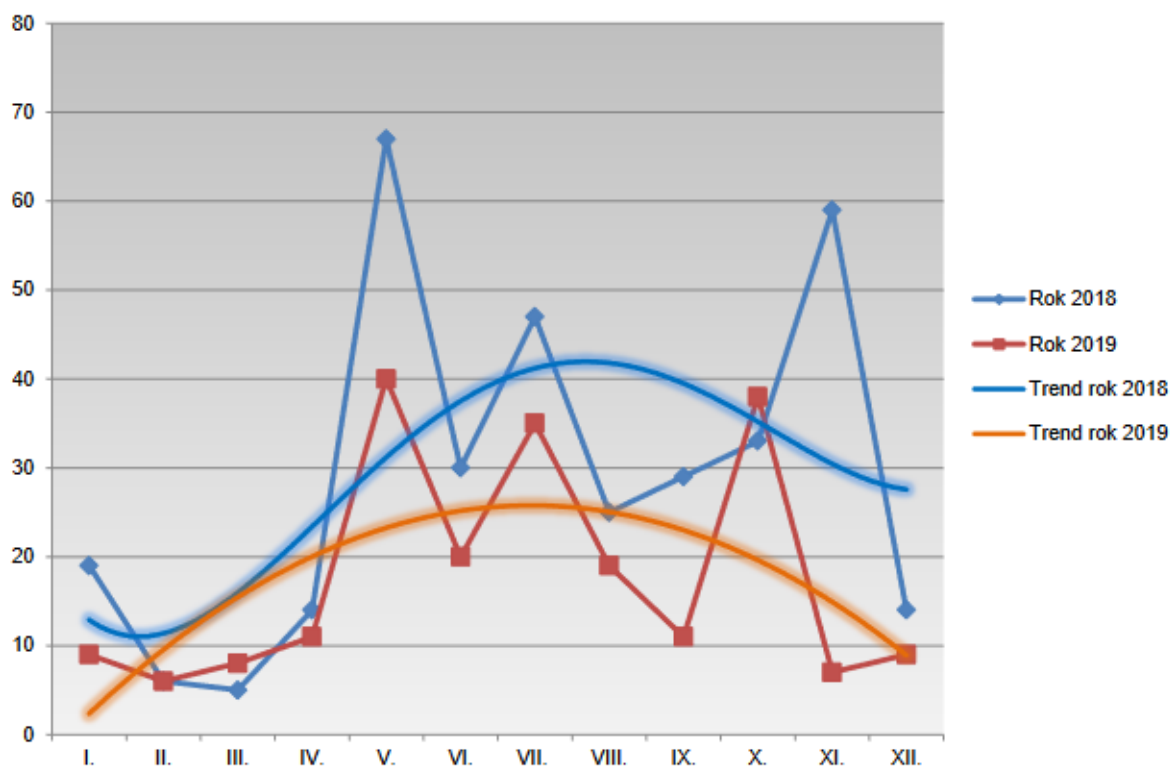
Kľúčové slová: migrácia, interkultúrna komunikácia, policajné zaistenie, cudzinci, legislatíva, súdny/úradný tlmočník

1 Migrácia na Slovensku

Slovensko ako krajina, ktorá sa nachádza v srdci Európy a svojou rozlohou nie je väčšia ako niektoré európske mestá, je v súčasnosti považovaná za tranzitnú krajinu, aj keď ako členský štát Európskej únie je v porovnaní s minulosťou určite atraktívnym miestom pre život najmä pre migrantov z tretích krajín. Politické nepokoje, dlhodobé konflikty, výrazný nárast tzv. „*núdzovej migrácie*“ hospodárska kríza a nestabilný trh práce negatívne ovplyvňujú zložitú situáciu v rámci celej Európy, a teda aj na Slovensku. Slovensko sa pre migrantov stalo akýmsi prechodným odrazovým mostíkom, z ktorého smerujú do vyspelejších ekonomík krajín Európskej únie. Migrácia je v 21. storočí témou, ktorá nenecháva chladným ani mediálny svet. Práve médiá majú zásluhu na tom, že sa migrácia stala v ostatnom období poprednou témou. Do pozornosti médií sa dostáva predovšetkým stúpajúci počet cudzincov, ktorý z roka na rok rastie. Pričom negatívne vnímané je predovšetkým nelegálne prekročenie štátnych hraníc Slovenskej republiky napriek skutočnosti, že za ostatné obdobie môžeme konštatovať pokles počtu cudzincov, ktorí sa na našom území zdržiavajú nelegálne. V roku 2019 bolo zaistených 213 štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí boli následne umiestnení v Útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov. V porovnaní s rokom 2018 ide o takmer 39% pokles (pozri obrázok č. 1).

Prehľad o NPŠH za obdobie jednotlivých mesiacov rokov: 2018 a 2019

	Spolu	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2018	348	19	6	5	14	67	30	47	25	29	33	59	14
2019	213	9	6	8	11	40	20	35	19	11	38	7	9

Obrázok č. 1 Prehľad o nelegálnom prekročení štátnej hranice za obdobie jednotlivých mesiacov rokov 2018 a 2019¹

Štátna príslušnosť cudzincov, ktorí nelegálne prekročili štátne hranice Slovenskej republiky (ďalej len „NPŠH“) ostáva viac-menej nezmenená, k 31.12.2019 išlo predovšetkým o štátnych príslušníkov z Ukrajiny, Srbska, Vietnamu, Moldavska, Afganistanu, Turecka, Ruska a Severného Macedónska.² V prípade NPŠH sú cudzinci umiestnení v Útvoroch policajného zaistenia pre cudzincov (ďalej len „ÚPZC“), ktoré sa nachádzajú v Medveďove a Sečovciach. Na základe údajov z ročenky, ktorú Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru pravidelne uverejňuje, môžeme konštatovať, že za obdobie roka 2019 poklesol aj počet umiestnení cudzincov v rámci ÚPZC v oboch lokalitách, Medveďove aj Sečovciach (pozri obrázok č. 2).

¹ http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2019/2019-rocenka-UHCP-SK.pdf, str. 8

² http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2019/2019-rocenka-UHCP-SK.pdf, str. 9

Činnosť ÚPZC Medveďov/Sečovce za obdobie rokov: 2018 a 2019

Činnosť ÚPZC	ÚPZC Medveďov		ÚPZC Sečovce	
	2018	2019	2018	2019
Počet umiestnení	176	97	245	107
Počet prepustení	181	114	212	88
Žiadosti o vydanie NCD pre ÚPZC	52	17	-	17
Žiadosti o vydanie NCD pre iné útvary	15	21	-	8
Vydané NCD pre ÚPZC	26	15	-	1
Vydané NCD pre iné útvary	3	5	-	8
Eskorty v súvislosti s realizovanými návratmi	89	45	17	16
Letecký odsun so sprievodom	20	13	8	9
Letecké eskorty MBS z DD Diaľ Medzilaborce za účelom dublinského transferu	-	-	1	-
Ostatné eskorty	102	68	107	77
Prevozy (z Českej rep. na Ukrajinu)	34	6	-	26
Asistencia z Rakúska do Poľska	2	-	-	-

Obrázok č. 2 Činnosť ÚPZC Medveďov/Sečovce za obdobie rokov: 2018 a 2019

S príchodom cudzincov však prichádza aj výzva pre vlády jednotlivých štátov zabezpečiť nielen finančné prostriedky na riešenie otázky migrácie, ale zároveň sa vysporiadať s potrebou poskytnutia primeraného bývania, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, právnej pomoci, zamestnania a v neposlednom rade aj jazykovej asistencie. Pod pojmom jazyková asistencia sa pre účely tejto štúdie rozumie tlmočnický servis, ktorý je nevyhnutné zabezpečiť zo strany členského štátu nielen pri základnej komunikácii v rámci úradného styku s príslušnými orgánmi, ale taktiež pre potreby každodennej komunikácie medzi príslušníkmi Policajného zboru a cudzincami umiestnenými v ÚPZC na území Slovenskej republiky.

2 Legislatívny rámec pre komunikáciu v rámci úradného styku – východiská

Medzi východiskové dokumenty pre príslušné orgány, zaoberajúce sa pobytom príslušníkov tretích krajín na území Slovenska a stanovením pravidiel komunikácie s nimi, patria predovšetkým:

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (ďalej len “Smernica 2013/32/EÚ”)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území (ďalej len “Smernica 2008/115/ES”)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 439/2010 z 19. mája 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky podporný úrad pre azyl (ďalej len “Nariadenie č. 439/2010”)
- Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V samotných dokumentoch sú jasne definované požiadavky na zabezpečenie riadnej komunikácie s príslušnými orgánmi prostredníctvom tlmočníka.

“... v zmysle článku 1 Ženevského dohovoru alebo ako osoby oprávnené na doplnkovú ochranu, by mal mať každý žiadateľ účinný prístup ku konaniu, možnosti spolupráce a **riadnej komunikácii s príslušnými orgánmi**, aby mohol predložiť relevantné dôkazy týkajúce sa jeho prípadu, ... Konanie, v rámci ktorého prebieha posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, by navyše za bežných okolností malo žiadateľovi o azyl poskytnúť aspoň: právo zostať v členskom štáte do vydania rozhodnutia rozhodujúcim orgánom; **prístup k tlmočnickej službe pri predkladaní svojho prípadu v prípade pohovoru s úradmi**; ... **právo byť v rozhodujúcich okamihoch v priebehu procesu informovaný o svojom právnom postavení v jazyku, ktorému rozumie**; a právo na účinný opravný prostriedok pred súdom v prípade zamietavého rozhodnutia.”³ Zároveň podľa ods. 28 predmetnej smernice je nevyhnutné taktiež zabezpečiť, aby **“základná komunikácia potrebná na to, aby príslušné orgány boli schopné porozumieť, či si osoby želajú požiadať o medzinárodnú ochranu, by sa mala zabezpečiť prostredníctvom tlmočenia.”**⁴ Taktiež v rámci poskytovania informácií a poradenstva v zariadeniach určených na zaistenie a na hraničných priechodoch sú jednotlivé členské štáty povinné zabezpečiť **“... tlmočenie v rozsahu, ktorý je potrebný na uľahčenie prístupu ku konaniu o azyle.”**⁵ Pokiaľ ide o samotné konanie, všetky členské štáty sú povinné zabezpečiť rovnaké záruky pre žiadateľov. Medzi záruky uvádzané v rámci článku 12 ods. 1 písm. a) patrí aj nevyhnutnosť informovať žiadateľov **“... v jazyku, ktorému rozumejú alebo o ktorom sa odôvodnene predpokladá, že mu rozumejú, ...”** a následne v súlade s článkom 12 ods. 1 písm. b) smernice 2013/32/EÚ je dôležité, aby boli žiadateľom **poskytnuté služby tlmočníka vždy, keď je to potrebné, aby mohli predložiť svoj prípad príslušným orgánom.**

Nevyhnutnosťou je však podotknúť, že najdôležitejším zákonom na národnej úrovni, ktorý upravuje podmienky a okolnosti komunikácie v cudzom jazyku prostredníctvom tlmočníka, je Ústava Slovenskej republiky, v ktorej je v článku 47 uvedené: **“Kto vyhlási, že neovláda jazyk, v ktorom sa vedie konanie podľa odseku 2, má právo na tlmočníka.”**⁶ Právo na tlmočníka je teda ukotvené hneď v niekoľkých právne záväzných dokumentoch.

Kto je tlmočník? Aký tlmočník môže byť privolaný pre potreby komunikácie s cudzincami, ktorí sú častokrát zároveň aj žiadateľmi o medzinárodnú ochranu a príslušnými orgánmi v zmysle uvádzaných dokumentov? Podmienky výkonu tlmočnickej činnosti, ako aj práva a povinnosti tlmočníkov pre potreby úradného styku, upravuje na Slovensku zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch (ďalej len „Zákon č. 382/2004“). **„O oprávnení, resp. spôsobilosti prekladateľa vykonávať činnosť úradného prekladateľa sa nevydáva rozhodnutie, prekladateľ nie je vymenovaný, nedostáva ani osvedčenie, ale po splnení presne vymedzených podmienok je zapísaný do zoznamu znalcov, tlmočníkov a prekladateľov. Zákon stanovuje 10 podmienok, po ktorých splnení má žiadateľ právny nárok na zápis do zoznamu”**⁷ Zápis zároveň nie je nevyhnutne podmienený aktuálnou potrebou nových prekladateľov. **“Zoznam vedie Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky osobitne pre tlmočníkov a prekladateľov, odborom zápisu je príslušný jazyk. Ministerstvo je zároveň oprávnené zápis do zoznamu vykonať. Zoznam je verejne a bezplatne prístupný**

³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Ústava Slovenskej republiky

⁷ Guldánová, Z., 2015. *Právny rámec úradného prekladu na Slovensku a v Česku*. In: Jana Rakšányiová et al., *Úradný prekladateľ v slovenskom a európskom sociálnom priestore*. Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, s. 70.

na internete”⁸ Okrem zákona č. 382/2004 je pre úradných tlmočníkov záväzný aj nový medzinárodný štandard týkajúci sa oblasti práva ISO 20228:2019, ktorý v apríli 2019 zverejnila Medzinárodná organizácia pre normalizáciu (angl. International Organization for Standardization, skratene ISO) zodpovedná za vývoj a publikáciu medzinárodných noriem. Norma špecifikuje kompetencie, ktorými by mali disponovať úradní tlmočníci. Tieto kompetencie vychádzajú zo základných schopností a znalostí potrebných pre výkon tlmočnickej činnosti ako takej, vrátane jazykových, interkultúrnych, medziľudských a technických zručností. Tie norma dopĺňa o kompetencie potrebné pre výkon činnosti v právnej oblasti, teda dôkladné pochopenie úloh právnikov, sudcov, súdnych úradníkov, prokurátorov a podobne.⁹ Pre potreby ÚPZC sa tlmočník stáva mediátorom, ktorého zodpovednosťou nie je len pomáhať jednotlivým stranám vyhnúť sa potenciálnym nedorozumeniam a predvídať oblasti konfliktu, ale stáva sa osobou, ktorá aktívne prispieva k vybudovaniu spoločnej kultúrno-kognitívnej platformy, ktorá uľahčuje a umožňuje úspešné vzájomné porozumenie. V kontexte ÚPZC je práca tlmočníka mimoriadne náročná predovšetkým s ohľadom na psychické a emocionálne rozpoloženie umiestnených cudzincov, ktorí často trpia pocitmi bezmocnosti, frustrácie a ochromujúcim strachom z budúcnosti. Úloha tlmočníka, ako jazykového a kultúrneho mediátora, tak v tomto prostredí nabera novú (oveľa silnejšiu) sociálnu, emocionálnu a psychologickú funkciu.

*„Na tomto mieste sa žiada zdôrazniť, že existencia legislatívnej úpravy v podobe samostatného zákona upravujúceho zmieňovanú problematiku nie je samozrejmosťou ani vo vyspelých európskych demokraciách. Napríklad Taliansko osobitný zákon o súdnych tlmočníkoch a prekladateľoch nemá a v Nemecku sú príslušné úpravy vecou jednotlivých spolkových krajín. V Rusku nejestvuje osobitný štatút súdneho prekladateľa a translácia pred súdmi sa realizuje iným spôsobom.“*¹⁰ Keďže spracovanie predkladaného príspevku je súčasťou čiastkovej vedecko-výskumnej úlohy pod názvom Efektívna cudzojazyčná komunikácia ako nástroj inštitútu zaistenia a administratívneho vyhostenia štátnych príslušníkov tretích krajín za účelom predchádzania konfliktov a nedorozumení v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov a zároveň korektného dodržiavania ľudských práv: Analyzovať a komparovať právnu úpravu jazykovej pomoci (linguistic assistance) vo vybraných členských štátoch Európskej únie, riešená bude predovšetkým otázka existencie legislatívnej úpravy komunikácie v útvaroch policajného zaistenia primárne v rámci susedných krajín, t. j. Českej republiky a Rakúska. Najskôr je však potrebné predstaviť aktuálne podmienky, v ktorých sa komunikácia medzi príslušníkmi PZ a príslušníkmi tretích krajín, ktorí sú umiestnení v ÚPZC, realizuje.

3 Komunikácia v rámci ÚPZC na území slovenskej republiky – aktuálny stav

Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ďalej len „ÚHCP P PZ“) je orgán s celoslovenskou pôsobnosťou pre oblasť zabezpečovania kontroly hraníc Slovenskej republiky. ÚHCP P PZ je útvarom Prezídia Policajného zboru, ktorý priamo riadi, metodicky usmerňuje a kontroluje činnosť svojich organizačných zložiek pri plnení úloh v oblasti: kontroly hraníc, boja proti nelegálnej migrácii a prevádzacstvu, analýzy rizík,

⁸ GULDANOVÁ, Z., 2015. *Právny rámec úradného prekladu na Slovensku a v Česku*. In: Jana Rakšányiová et al., *Úradný prekladateľ v slovenskom a európskom sociálnom priestore*. Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, s. 70.

⁹ https://www.lexika.sk/blog/nova-norma-pre-pravne-tlmoenie/Simona_Pralovska

¹⁰ GULDANOVÁ, Z., 2015. *Právny rámec úradného prekladu na Slovensku a v Česku*. In: Jana Rakšányiová et al., *Úradný prekladateľ v slovenskom a európskom sociálnom priestore*. Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, s. 69.

spolupráce s Európskou agentúrou pre pohraničnú a pobrežnú stráž (ďalej len „agentúra Frontex“), analýzy cestovných dokladov, pobytového režimu cudzincov, návratov cudzincov, vyhostovania cudzincov, vízovej praxe a vo vymedzenom rozsahu na úseku azylového konania a realizácii dublinského nariadenia. Zároveň ÚHCP P PZ postupuje v súlade s ustanoveniami zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle, v ktorom je premietnutý najmä Ženevský dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951, Newyorský protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov z roku 1967, ako aj príslušné európske smernice či nariadenia upravujúce oblasť medzinárodnej ochrany cudzincov.¹¹ V súčasnosti sú na území Slovenskej republiky k dispozícii pre vyššie uvedené účely útvary policajného zaistenia pre cudzincov v Medveďove a v Sečovciach.

Útvary policajného zaistenia pre cudzincov sú primárne využívané na dočasné zadržanie štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú pozbavení osobnej slobody a ktoré sa uplatňuje voči cudzincom, ktorí sú na území Slovenskej republiky bez povolenia na pobyt. Na tomto mieste je dôležité poznamenať, že migrácia bez povolenia nie je trestný čin, ale priestupok. V podmienkach Slovenskej republiky ide o jediný priestupok, za ktorý môže byť cudzinec umiestnený (zavretý) do ÚPZC, pričom primárnym cieľom zaistenia je príprava a realizácia vyhostenia cudzinca do krajiny pôvodu alebo tranzitu alebo do krajiny, ktorá je podľa tzv. Dublinského systému zodpovedná za posúdenie žiadosti o azyl. Žiadatelia o azyl môžu byť zaistení, kým sa zistia hlavné dôvody ich žiadosti o azyl alebo, aby sa predišlo úteku, ak bola žiadosť o azyl zrejme podaná iba v úmysle zabrániť bezprostredne hroziacemu vyhosteniu¹². Zaistenie vykonávajú príslušníci PZ. Právna úprava zaistenia v Slovenskej republike je obsiahnutá v časti VI., § 62-74 zákona o pobyte cudzincov. Tieto ustanovenia zahŕňajú dôvody zaistenia, úpravu podmienok v ÚPZC a umiestnenia cudzincov, upravenie režimu v ÚPZC, ustanovenia o zdravotnej starostlivosti zaistených osôb, práva zaistených, trvanie zaistenia a dôvody pre prepustenie. Pobyt v ÚPZC môže trvať až jeden a pol roka, v prípade rodín s deťmi až šesť mesiacov. V prípade umiestnenia do ÚPZC je zaistený povinný dodržiavať režim, ktorý je určený útvarym poriadkom.

„Komunikovať s ľuďmi iných kultúr predpokladá dohodu na spoločnom verbálnom aj neverbálnom prejave. Pretože sa takéto procesy uskutočňujú často na nevedomej úrovni, dochádza k nedorozumeniam.“¹³ Komunikácia so cudzincami zaistenými v ÚPZC má svoje špecifiká a s ohľadom na skutočnosť, že zvyčajne ide o cudzincov, ktorí nehovoria svetovo rozšírenými jazykmi, resp. častokrát hovoria iba svojím materinským jazykom, k nedorozumeniam dochádza pomerne často. V podstate však môžeme skonštatovať, že komunikácia v rámci ÚPZC prebieha v dvoch rovinách. Prvá rovina zastrešuje komunikáciu pre potreby úradného styku medzi zaistenými cudzincami a príslušnými orgánmi a druhá rovina pokrýva každodennú komunikáciu medzi zaistenými cudzincami a príslušníkmi PZ, prípadne inými osobami, ktoré poskytujú cudzincom bezodplatnú sociálnu podporu, či právne poradenstvo.

V rámci administratívnych úkonov a v rámci procesu podania a posudzovania žiadosti o azyl sú členské štáty povinné zabezpečiť pracovníkov, ktorí sú v danej problematike riadne vyškolení a absolvovali príslušnú odbornú prípravu, ktorá zahŕňa prvky uvedené v článku 6

¹¹ <https://www.minv.sk/?migracny-urad-mv-sr>

¹² <https://www.hrl.sk/sk/co-robime/temy/zaistenie-cudzincov>

¹³ NOVÁKOVÁ, I. et al., 2018. *Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov*: Projekt. /Rieš. výsk. úl. Iveta Nováková, spolurieš. Martina Binderová, spolurieš. Petra Ferenčíková, spolurieš. Emil Semjan, spolurieš. Patrik Ambrus, spolurieš. Jelena Ondrejkošová, spolurieš. Klaudia Marczyová. [a i.]. 1. vyd. – Bratislava: Akadémia PZ – K jazykov, 2018. – 39 l.: dokumentácia 11 l. vto, s. 28.

ods. 4 písm. a) až e) nariadenia č. 439/2010.¹⁴ Z uvedeného vyplýva, že príslušníci policajného zboru pôsobiaci v rámci ÚPZC musia mať primerané vedomosti alebo absolvovanú potrebnú odbornú prípravu, aby si mohli plniť svoje pracovné povinnosti. Medzi nároky práce so zaistenými cudzincami patrí aj jazyková kompetencia, ktorá je nevyhnutná pri zabezpečovaní každodennej komunikácie a formulovaní inštrukcií, ktoré sa týkajú existencie v ÚPZC. Medzi kľúčový komunikačný aspekt patrí zabezpečenie poučenia všetkých osôb, ktoré sú umiestnené v zariadení o časovom rozvrhu dňa v priestoroch a podľa možnosti i vydanie preloženého odpis časového rozvrhu dňa v ubytovacích priestoroch v materinskom jazyku zaistených cudzincov alebo aspoň v jazyku, ktorému rozumejú.¹⁵

Medzi najrozšírenejší jazyk súčasnosti patrí angličtina. Ide o jazyk, ktorý je tzv. „*lingua franca*“, platforma pre komunikáciu medzi ľuďmi na celom svete, ktorí majú materinský jazyk iný ako angličtinu. Napriek skutočnosti, že angličtina je v súčasnosti mimoriadne rozšírený jazyk a z pohľadu príslušníkov PZ pôsobiacich v ÚPZC je častokrát aj pracovným nástrojom, mnoho štátnych príslušníkov z tretích krajín disponuje jazykovou kompetenciou iba v materinskom jazyku. Na vyjadrenie svojich potrieb sa snažia často využiť práve tlmočníka, prípadne iných cudzincov zaistených v ÚPZC, ak tlmočník nie je prítomný.

Členské štáty majú povinnosť zabezpečiť základnú komunikáciu medzi cudzincom a príslušnými orgánmi v úradnom styku, a to v jazyku, ktorému cudzinec umiestnený v ÚPZC rozumie, t. j. prostredníctvom zabezpečenia tlmočníka, na ktorého sú kladené konkrétne požiadavky nielen v oblasti jazykovej a kultúrnej kompetencie, ale taktiež musí byť zohľadnený rodový aspekt, ak o to cudzinec umiestnený v ÚPZC požiada. S cieľom zaistiť efektívnu komunikáciu medzi cudzincami umiestnenými v ÚPZC a príslušnými orgánmi v zmysle uvádzaných dokumentov, sú tlmočníci a prekladatelia zabezpečujúci úradnú komunikáciu s príslušnými orgánmi v rámci jednotlivých procesných úkonov vyberaní zo zoznamu súdnych prekladateľov a tlmočníkov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Rovnako aj prekladateľ, ktorý zabezpečuje preklad úradnej dokumentácie, prípadne informačných materiálov, je vyberaný zo zoznamu súdnych prekladateľov a tlmočníkov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Na základe východiskových dokumentov je však požiadavka na tlmočenie formulovaná iba pre potreby procesných úkonov a úradnej komunikácie s príslušnými orgánmi. S ohľadom na skutočnosť, že za ostatné obdobie boli v rámci ÚPZC umiestnení predovšetkým cudzinci, ktorých materinský jazyk nepatrí medzi rozšírené jazyky (napr. Afganistan, Pakistan, Bangladéš, Maroko, Sudán, Turecko atď.) komunikácia bez účasti tlmočníka býva zvyčajne veľmi náročná. Zároveň nie je možné vyžadovať od príslušníkov PZ, aby ovládali jazyk každého cudzinca, ktorý je zaistený v ÚPZC. Jedným z nie menej podstatných aspektov, ktorý výrazným spôsobom ovplyvňuje komunikáciu so zaistenými cudzincami je aj skutočnosť, že zvyčajne ide o ľudí, ktorí majú nižšiu úroveň vzdelania. Z uvedeného následne vyplýva, že aj príslušník Policajného zboru (ďalej len „príslušník PZ“) aj tlmočník, či zástupcovia neziskových organizácií (napr. Liga za ľudské práva), ktorí dobrovoľne poskytujú predovšetkým právne poradenstvo pre cudzincov zaistených v ÚPZC a zároveň komunikujú ich potreby, pri interkultúrnej komunikácii plnia funkciu mediátora a v rámci proaktívneho prístupu môžeme hovoriť o širokej škále činností, ktorými presahujú svoje kompetencie stanovené zákonom. Otvorenou otázkou však ostáva legislatívne zakotvenie komunikácie medzi príslušníkmi Policajného zboru a cudzincami umiestnenými v ÚPZC v čase, keď je nevyhnutné komunikovať každodenné požiadavky, či už zo strany príslušníkov PZ alebo samotných cudzincov, a teda

¹⁴ Článok 4 ods. 3 a 4 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany

¹⁵ §90 ods. 2 písm. e), f) zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ide o komunikáciu neúradného charakteru. V súčasnosti na Slovensku takáto komunikácia nie je legislatívne podchytená.

4 Právna úprava komunikácie príslušníkov PZ s cudzincami zaistenými v zariadeniach pre zaistenie cudzincov v Českej republike

Problematikou migrácie sa v Českej republike na úrovni štátnych orgánov zaoberá predovšetkým Správa uprchlických zařízení Ministerstva Vnitra České republiky, Rada vlády pro národnostní menšiny, Odbor azylové a migrační politiky, Integrace cizinců (Ministerstvo práce a sociálních věcí) a Cizinecká policie České republiky. V Českej republike, podobne ako na Slovensku, sa problematikou migrácie zaoberajú aj mnohé mimovládne organizácie, ktoré pre účely komunikácie so štátnymi príslušníkmi z tretích krajín, ktorí sú zaistení v zariadeniach pre zaistenie cudzincov (podľa legislatívy Českej republiky – *zařízení pro zajištění cizinců*), využívajú väčšinou svojich zamestnancov, ktorých primárnou náplňou práce nie je tlmočenie, a teda nie sú profesionálnymi tlmočníkmi. Často však ide o tzv. „*native speakers*“, ktorí síce nemajú tlmočnicke vzdelanie, ale pomáhajú cudzincov predovšetkým s neúradnou komunikáciou, sociálnymi a právnymi úkonmi. Ide teda o akýchsi kultúrnych mediátorov.

Pokiaľ ide o profesionálnych tlmočníkov, podobne ako na Slovensku sú tlmočníci poskytujúci svoje služby pre potreby úradného styku s príslušnými orgánmi vedení v evidencii znalcov a tlmočníkov Českej republiky, za ktorú zodpovedá Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky. Oproti Slovensku je však v Českej republike k dispozícii evidencia znalcov a tlmočníkov Komory súdnych tlmočníkov Českej republiky (ďalej len „KST ČR“), ktorá predstavuje profesijnú organizáciu združujúcu súdnych tlmočníkov, a to v súlade so zákonom č. 36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch.

„Česká republika ako člen Európskej únie a signatár medzinárodných zmlúv sa riadi rovnakými medzinárodnými legislatívnymi predpismi ako Slovenská republika.“¹⁶ V Českej republike je právo na tlmočníka zakotvené v Listine základných práv a slobôd a taktiež na zákonnej úrovni v podobe Zákona o azyle a Trestného poriadku. Listina základných práv a slobôd upravuje právo na tlmočníka v 5 hlave v čl. 37 ods. 4.: „*Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.*“ V zákone č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok). §2 ods. 14 je uvedené, že orgány činné v trestnom konaní vedú konanie a vyhotovujú svoje rozhodnutia v českom jazyku a „*Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá.*“¹⁷ Zákon č. 325/1999 Zb. o zmene zákona č. 283/1991 Zb. o Polícii Českej republiky (zákon o azyle) v §22 ods. 1 opakuje právo na konanie v materinskom jazyku účastníka konania alebo v jazyku, v ktorom je cudzinec schopný dorozumieť sa, a to v súlade so zákonom 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) §2 ods. 14. V §22 ods. 2 až 3 odkazuje na bezplatné poskytnutie tlmočníka na úkony, ku ktorým bol ministerstvom predvolaný alebo vyzvaný. Účastník konania je taktiež oprávnený na svoje vlastné náklady prizvať tlmočníka podľa svojho vlastného uváženia a voľby. Následne v §23 ods. 5 je uvedená taktiež možnosť voľby

¹⁶ GULDANOVÁ, Z., 2015. *Právní rámec úradného prekladu na Slovensku a v Česku*. In: Jana Rakšányiová et al., Úradný prekladateľ v slovenskom a európskom sociálnom priestore. Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, s. 69.

¹⁷ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), In: Sbíрка zákonů České republiky. 1998. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141#Top>

tlmočníka rovnakého pohlavia.¹⁸ V rámci §28 ods. 1 zákon taktiež uvádza, že tlmočník môže vykonávať aj funkciu zapisovateľa. Zároveň, v prípade, že obvinený neuvedie aký jazyk ovláda, prípadne uvedie dialekt, ktorý nie je jazykom jeho národnosti a ani úradným jazykom štátu, ktorého je občanom a pre takýto dialekt/jazyk neexistuje v zozname tlmočníkov Českej republiky žiadna osoba, orgán činný v trestnom konaní určí tlmočníka, ktorý je schopný tlmočiť do/z jazyka národnosti obvineného, prípadne ovláda úradný jazyk štátu, ktorého je obvinený občanom. Ak ide o osoby bez štátneho občianstva, zohľadňuje sa jazyk štátu, v ktorom má obvinený trvalý pobyt alebo štát pôvodu.

Pokiaľ ide o komunikáciu mimo úradného styku, pomoc cudzincom zvyčajne poskytujú neziskové organizácie akými sú napr. Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU), Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE), Poradna pro integraci (PPI), Slovo 21 atď. Hlavným cieľom neziskových organizácií je realizácia všestrannej pomoci cudzincom, predovšetkým v oblasti integračnej sociálnej a právnej pomoci, či psychologického poradenstva. Často však realizujú aj rôzne vzdelávacie, kultúrne a mediálne projekty, prípadne sa venujú aj projektom, prostredníctvom ktorých sa snažia zvýšiť informovanosť verejnosti o problematike migrácie. Na komunikáciu s cudzincami využívajú ako profesionálnych, tak i amatérskych tlmočníkov, a to hlavne pre oblasť komunitného tlmočenia.

Z uvedeného vyplýva, že stav v Českej republike je porovnateľný so situáciou v Slovenskej republike, kde je v legislatíve zakotvené právo štátneho príslušníka tretej krajiny na bezplatný tlmočnícky servis v prípade, ak ide o úradný styk s príslušnými orgánmi. Legislatívna úprava komunikácie medzi príslušníkmi PZ a štátnymi príslušníkmi tretích krajín mimo úradného styku neexistuje. Otázka interkultúrnej komunikácie v rámci priestorov zariadení pre zaistenie cudzincov, kde je nevyhnutné komunikovať každodenné potreby a inštrukcie, či už zo strany príslušníkov PZ alebo cudzincov, ostáva teda z pohľadu legislatívy (podobne ako v Slovenskej republike) nedoriešená. Na tomto mieste je dôležité podotknúť, že podiel neúradnej komunikácie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v rámci zariadení pre zaistenie cudzincov je, v porovnaní s komunikáciou v rámci úradného styku, oveľa väčší.

5 Právna úprava komunikácie príslušníkov PZ s cudzincami zaistenými v detenčných centrách v Rakúsku

Rakúsko sa, na rozdiel od Slovenskej republiky alebo Českej republiky, musí každoročne vysporiadať so stále narastajúcim počtom migrantov, pre ktorých je Rakúsko nie tranzitnou, ale cieľovou krajinou. Táto skutočnosť prispela k zjednodušeniu imigračných postupov a prijatiu opatrení, ktorých hlavným cieľom je uľahčiť integráciu cudzincov do spoločnosti. Zároveň je potrebné poukázať na skutočnosť, že problematika migrácie nie je pre Rakúsko nová. Už v priebehu 90. rokov, keď boli politické diskusie o azylových záležitostiach mimoriadne páľčivé a vláda Rakúska sa rozhodla pristúpiť k reštriktívnejším právnym predpisom o azyle vznikli nové asociácie na podporu utečencov. Medzi najdôležitejšie nezávislé iniciatívy v tejto oblasti patria Flüchtlings- und Deserteursberatung (Poradenská služba pre utečencov a dezertéry), Asyl in Not (Asylum v Peril) vo Viedni a združenie Fluchtpunkt in Innsbruck, ktoré ponúka hlavne poradenské služby pre žiadateľov o azyl a neregistrovaných migrantov. Skutočnosť, že nezávislé iniciatívy, resp. mimovládne organizácie (predovšetkým vo Viedni) majú mimoriadne silný vplyv na formovanie

¹⁸ BOČKOVÁ, T., 2016. Tlumočení pro migranty. Diplomová práca dostupná online na: https://theses.cz/id/yhjxam/DP_Bo_kov.txt

a modifikovanie legislatívy v oblasti migrácie, priamo ovplyvňuje aj rôzne aspekty komunikácie so štátnymi príslušníkmi z tretích krajín v Rakúsku. Kľúčovým aspektom je skutočnosť, že sa tieto organizácie v rámci poskytovania všestrannej pomoci cudzincov podieľajú aj na poskytovaní jazykového vzdelávania. V Rakúsku prebieha totižto úradná komunikácia (a aj všetky úradné úkony) v úradnom jazyku krajiny, ktorým je jazyk nemecký a označuje sa ako „*Gerichtssprache*“. Zároveň sa aj na Rakúsko, ako na členský štát Európskej únie (ďalej len „EÚ“), vzťahujú smernice sekundárnej legislatívy EÚ týkajúce sa oblasti migrácie, t. j. smernica 2013/32/EÚ, či smernicu 2008/115/ES, ktoré je Rakúsko povinné implementovať do národného práva. Z uvedeného teda vyplýva, že aj v Rakúsku prebieha komunikácia štátnych príslušníkov tretích krajín zaistených v detenčných centrách (ekvivalentné zariadenie k ÚPZC na Slovensku a zařízení pro zajištění cizinců v Českej republike) s príslušnými orgánmi v rámci úradného styku za prítomnosti úradných tlmočníkov v prípade, ak cudzinec nemecký jazyk neovláda. Tlmočník je vyberaný zo zoznamu úradných tlmočníkov. Na výkon znaleckej činnosti, tlmočnickej činnosti a prekladateľskej činnosti sa v Rakúsku vzťahuje zákon č. 137/1975 v znení BGBl I 111/2007. *“Úradnému tlmočníkovi zákon zaručuje osobitné a významné postavenie. Podľa zákona je úradný tlmočník na základe prísneho výberového konania mimoriadne kvalifikovaný ...”*¹⁹ a ručí za správnosť prekladu. Pri výkone činnosti úradných tlmočníkov zohráva dôležitú úlohu Rakúsky zväz úradných tlmočníkov (ÖVGd), ktorý úzko spolupracuje so Spolkovým ministerstvom spravodlivosti. Na odporúčania zväzu sa na základe meniacich podmienok a potrieb rozširuje zoznam jazykov, pre ktoré je potrebné ustanoviť úradných tlmočníkov” (Đuricová, 2015, s. 170). V prípade, že sa cudzinec rozhodne podať žiadosť o azyl, musí podpísať tzv. „*dohodu o integrácii*“, ktorá vstúpila do platnosti v januári 2003. Všetci cudzinci, ktorí majú v úmysle zotrvať na území Rakúska musia prijať túto dohodu, ktorá obsahuje povinnosť naučiť sa po nemecky do štyroch rokov. Zavedenie tohto pozmeňujúceho a dopĺňujúceho návrhu bolo sprevádzané zásadnou verejnou diskusiou a bolo kritizované mnohými odborníkmi a mimovládnyimi organizáciami (pozri www.wif.at). Kedykoľvek sa však o tejto téme diskutuje a prijímajú sa politické rozhodnutia týkajúce sa predovšetkým štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa rozhodnú podať žiadosť o azyl, dôraz je kladený predovšetkým na osvojovanie si nemeckého jazyka a občianske vzdelávanie, ktoré v Rakúsku prebieha na štátnych školách primárne, ak nie výlučne, v nemeckom jazyku. S ohľadom na požiadavku zdieľať hodnoty a normy, ako aj kultúrny aspekt potreby používať nemecký jazyk v bežnej komunikácii, je požadované od cudzincov, aby ovládali nemecký jazyk na primeranej úrovni. Na základe tejto perspektívy je komunikácia v nemeckom jazyku, aj pre cudzincov, nevyhnutnosťou. Komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sú zaistení v detenčných centrách prebieha predovšetkým prostredníctvom informačných letákov v rôznych jazykových mutáciách. V roku 2014, Poradný výbor pre ľudské práva, uviedol, že na základe inšpekcie vykonanej v detenčných centrách v Rakúsku, boli informačné letáky dostupné v 25 rôznych jazykoch. Ide o letáky, ktoré (okrem právneho poradenstva) poskytujú aj informácie týkajúce sa každodenného režimu v detenčnom centre, v ktorom je cudzinec zaistený.²⁰ Navyše, príslušníci PZ, ktorí pracujú v detenčných centrách vo väčšine prípadov ovládajú aspoň základy tzv. svetových jazykov, aby boli schopní poskytovať informácie cudzincom zaisteným v detenčnom centre.²¹ Vo väčšine prípadov je však komunikácia neúradného charakteru vedená za prítomnosti tlmočníka, a to nielen v prípade právneho poradenstva, ale taktiež v prípade špecifických požiadaviek alebo sťažností. Ak osoby

¹⁹ Zákon č. 168/19982 (pôvodný zákon č. 137/1975 v znení BGBl I 111/2007)

²⁰ Information sheets are available in more than 25 languages, a copy in German and English can be found on http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Fremdenpolizei/schubhaft/start.aspx (accessed on 3 June 2014)

²¹ https://www.emn.at/wp-content/uploads/2017/01/Detention-and-alternatives-to-detention_AT-EMN-NCP_final.pdf

zaistené v detenčnom centre a príslušníci PZ nie sú schopní spolu komunikovať, o pomoc pri tlmočení je požiadaný iný cudzinec, ktorí je v detenčnom centre zaistený. V prípade dôležitých požiadaviek alebo sťažností (napr. zdravotných ťažkostí atď.) je zvyčajne privolaná tzv. podporná organizácia, ktorá je v detenčnom centre prítomná (pozri čl. 7 §5a a čl. 10 §4 Dentenčného poriadku/Anhalteordnung (AnhO)).²² Zo záverov Poradného výboru pre ľudské práva však vyplýva, že aj v detenčných centrách v Rakúsku je potrebné zvýšiť formy jazykovej podpory, a to predovšetkým v prípadoch odoberania zdravotnej anamnézy od štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú zaistení v detenčných centrách.

6 Závery

Problematika migrácie v rámci celej Európy, ale predovšetkým v rámci členských štátov EÚ je komplexnou otázkou, s ktorou sa každý členský štát snaží vysporiadať primeraným spôsobom pri zohľadnení politického, spoločenského, či kultúrneho aspektu. Výhodiskom pri riešení problémov, ktoré úzko súvisia s migráciou je pre členské štáty najmä sekundárna legislatíva EÚ, ktorú sú povinné implementovať do svojich národných právnych systémov, tak aby boli zachované špecifiká jednotlivých právnych úprav v rámci členských štátov. Aj keď ide predovšetkým o smernice, ktoré majú prevažne odporúčací charakter, najviac paralel nachádzame v rámci právnej úpravy pri zákone o azyle. Z predmetného zákona vyplýva, že členské štáty majú v prípade komunikácie s cudzincom, ktorý nemá dostatočné znalosti jazyka krajiny, v ktorej je zaistený, povinnosť zabezpečiť tlmočníka, prekladateľa alebo jazykového, či kultúrneho mediátora. Prítomnosť tlmočníka je nevyhnutnosťou predovšetkým v prípade úradného styku s príslušnými orgánmi, aby bol zaistený štandardný postup konania, t. j. štátny príslušník tretej krajiny v rámci všetkých procesných úkonov rozumel tlmočenému jazyku a mohol v ňom komunikovať. Zaujímavosťou však je, že v Rakúsku je možné asistenciu tlmočníka vynechať, ak cudzinec hovorí úradným jazykom krajiny a písomne súhlasí, že nepotrebuje asistenciu tlmočníka. V prípade Rakúska ide úzku nadväznosť na artikulovanú potrebu ovládania úradného jazyka a skutočnosť, že Rakúsko je z pohľadu štátnych príslušníkov tretích krajín väčšinou vnímané ako cieľová, nie tranzitná krajina. Možnosť vynechania asistencie tlmočníka zároveň prispieva k výraznému zjednodušeniu celého procesu. Naopak v prípade Slovenska a Česka je prítomnosť a asistencia tlmočníka nevyhnutná aj v prípade, že štátny príslušník tretej krajiny ovláda úradný jazyk krajiny, v ktorej je zaistený. Na tomto mieste je potrebné poznamenať, že právna úprava týkajúca sa noriem a postupov pri štátnych príslušníkoch tretích krajín je veľmi obdobná, keďže Slovensko, Česko a Rakúsko sú členskými štátmi EÚ. Odlišnosti je však možné pozorovať predovšetkým pri zadefinovaní postavenia tlmočníka, asistencie tlmočníka pri komunikácii v rámci úradného styku a potreby jazykovej asistencie v prípadoch komunikácie s príslušníkmi PZ v rámci každodennej existencie v detenčnom centre. Úlohu podporného článku (na Slovensku a v Česku) aj v oblasti komunikácie plnia mimovládne organizácie, ktoré okrem všestrannej pomoci poskytujú cudzincom častokrát aj tlmočnický servis alebo jazykové vzdelávanie, a to aj napriek národným, teritoriálnym, či administratívnym prekážkam. Mimovládne organizácie využívajú na sprostredkovanie komunikácie profesionálnych, ale i amatérskych tlmočníkov, či interkultúrnych mediátorov. Pri úradnom styku je však nevyhnutné využiť asistenciu úradného tlmočníka, ktorého náplňou práce tlmočníka je nestranne sprostredkovať informácie pre obe strany a v prípade komunikačných problémov, ktoré sú spôsobené kultúrnymi rozdielmi, či neznalosťou mimojazykovej reality, má právo o týchto problémoch informovať, či podať vysvetlenie. V Rakúsku túto úlohu plní predovšetkým tzv. podporná organizácia, ktorá v prípade potreby

²² https://www.emn.at/wp-content/uploads/2017/01/Detention-and-alternatives-to-detention_AT-EMN-NCP_final.pdf

komunikovať špecifické požiadavky, sťažnosti atď. zo strany štátneho príslušníka tretej krajiny zaisteného v detenčnom centre zabezpečuje tlmočnický servis a je nepretržite prítomná v priestoroch detenčného centra. Zároveň sú základné informácie o fungovaní detenčného centra sprostredkované prostredníctvom informačných letákov, ktoré sú v súčasnosti preložené do 25 jazykov. Z uvedeného vyplýva, že aj v rámci každodennej komunikácie, t. j. komunikácie neúradného charakteru, má cudzinec k dispozícii jazykovú podporu. Nepretržitý tlmočnický servis však nie je realitou v podmienkach Slovenskej republiky, ani Českej republiky. Komunikácia neúradného charakteru v rámci Slovenska, či Česka prebieha prevažne medzi príslušníkmi PZ a štátnymi príslušníkmi tretích krajín a zvyčajne bez účasti tlmočníka. Prirodzene vzniká situácia, ktorá je frustrujúca pre obe strany, príslušníkov PZ aj štátnych príslušníkov tretích krajín. V ideálnom prípade obe strany ovládajú aspoň jeden zo svetových jazykov a sú schopné spolu komunikovať. Ideálny prípad však nastáva veľmi zriedka. Keďže ide o štátnych príslušníkov tretích krajín, kde úradnými jazykmi nie sú tzv. svetové jazyky, úroveň ich jazykovej kompetencie býva nízka. Zároveň, od príslušníkov PZ nie je možné požadovať, aby ovládali jazyk každého cudzinca zaisteného v detenčnom centre. S ohľadom na skutočnosť, že sa štátni príslušníci tretích krajín v detenčných centrách obmieňajú, stály tlmočnický servis by musel byť poskytovaný vo všetkých jazykoch zaistených cudzincov. Riešením situácie by však, aspoň v podmienkach Slovenskej republiky, mohol byť nielen informačný materiál, ale minimálne viacjazyčná komunikačná príručka v jazykoch cudzincov, ktorých národnosti sa za ostatné obdobie najčastejšie ocitli v priestoroch detenčných centier na Slovensku. Ako vhodná súčasť komunikačnej príručky sa javí nielen konverzačná časť so základnými komunikačnými frázami, ale taktiež lexika z oblastí akými je stravovanie, rodina, či nakupovanie. Pre žiadateľov o azyl môže byť zaujímavá aj časť venovaná histórii a kultúre slovenského národa a slovenčiny.

Jedným z hlavných cieľov Európskej migračnej siete (EMN) Európskej komisie je informovať o aktuálnej situácii, výstupoch a štatistikách v oblasti migrácie, integrácie a medzinárodnej ochrany na úrovni EÚ a členských štátov.²³ V snahe identifikovať výzvy, ktoré sú spojené s migráciou narazili na nasledovné: zabezpečenie primeraného jazykového transferu (tlmočenia), emocionálne výzvy pre pracovníkov jednotlivých prípadov pri vykonávaní donucovacích opatrení a rozsiahla legislatíva a judikatúra v oblasti zaistenia.²⁴ Pomoc v oblasti interlingválnej a interkultúrnej komunikácie je jednou z hlavných priorít pri riešení otázok migrácie nielen na európskej úrovni. Polícia, súdy a Migračný úrad, ako aj právnici, v súčasnosti bojujú s aktuálnym problémom zabezpečiť úradných alebo neúradných tlmočníkov z rôznych jazykov, ktorými cudzinci hovoria.²⁵ Tlmočenie z rôznych jazykov predstavuje na Slovensku vážny problém. Policajné orgány musia v súčasnosti hľadať vhodné opatrenia na zabezpečenie adekvátneho tlmočenia cudzincom, inak riskujú, že rozhodnutie o zaistení bude zamietnuté z dôvodu porušenia práva dostať tlmočníka z jazyka, ktorému cudzinec rozumie. V tejto situácii sa polícia nemôže vyhnúť svojej povinnosti len tým, že poukáže na situáciu, že príslušní tlmočníci nie sú na Slovensku dostupní.²⁶ Komplikácie so zabezpečením primeraného tlmočenia pri úradných úkonoch neprispievajú k uľahčeniu situácie v rámci každodennej komunikácie s cudzincami. Povinnosť umožniť cudzincovi prístup k informáciám v jazyku, ktorému rozumie, je však zákonom stanovená. Poskytnúť

²³ <https://www.emn.sk/en/>

²⁴ https://www.emn.at/wp-content/uploads/2017/01/Detention-and-alternatives-to-detention_AT-EMN-NCP_final.pdf

²⁵ https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/74-zaistenie_a_alternativy_k_zaisteniu_v_slovenskej_republike_-_narodna_sprava.pdf, s. 25

²⁶ https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/74-zaistenie_a_alternativy_k_zaisteniu_v_slovenskej_republike_-_narodna_sprava.pdf, s. 26

viacjazyčné informačné materiály, prípadne podujat' sa na zostavenie viacjazyčnej komunikačnej príručky je zo strany polície, súdov a Migračného úradu minimálne prejavom dobrej vôle riešiť aktuálnu situáciu.

Literatúra

- APPELT, E., 2001. *Democracy and the Foreign. Multicultural Societies as a Democratic Challenge of the 21st Century*. (Demokratie und das Fremde. Multikulturelle Gesellschaften als demokratische Herausforderung des 21. Jahrhunderts) (Democracy in the 21st century, vol. 1) Ed. by Appelt, Erna, Pallaver, Günther, Thurner, Erika, StudienVerlag, Innsbruck; Vienna; Munich.
- ATAÇ, I. and S. D. JONG, 2017. *Demand and Deliver: Refugee Support Organisations in Austria*. Social Inclusion, 5(3),28-37. <https://doi.org/10.17645/si.v5i3.1003>
- BAUBÖCK, R., 2003. *Farewell to Multiculturalism? Sharing Values and Identities in Societies of Immigration*. In: European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC) (Publisher), "Equal Voices", issue 12, pp. 21-27.
- BIFFL, G. et al., 1998. *Foreigners in Austria. Migration Policy and Integration*. (AusländerInnen in Österreich. Migrationspolitik und Integration), Labour Market Service Austria, Vienna.
- BIFFL, G. and J. BOCK-SCHAPPELWEIN, 2003. *Social Mobility Through Education? — Educational Behaviour Patterns of Migrants* (Soziale Mobilität durch Bildung? — Das Bildungsverhalten von MigrantInnen). In Fassmann, Heinz, Stacher, Irene, Austrian Migration and Integration Report: Demographic Developments, Socio-Economic Structures, Legal Framework, Drava Verlag, Klagenfurt/Celovec, Vienna, 2003, pp. 120-130.
- BOČKOVÁ, T., 2016. *Tlumočení pro migranty*. Diplomová práce, Olomouc. Dostupné online na: https://theses.cz/id/yhjaxm/DP_Bo_kov.txt
- ĎURICOVÁ, A., 2015. *K otázkam úradného prekladu a tlmočenia v Rakúsku*. In.: Jana Rakšányiová et al., Úradný prekladateľ v slovenskom a európskom sociálnom priestore. Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave. ISBN 978-223-4035-9.
- FASSMANN, H. and R. MÜNZ, 1996. *Austria - Country of Immigration Against Will*. (Österreich - Einwanderungsland wider Willen). In Fassmann, Heinz; Münz, Rainer (Eds.), Migration in Europe. Historic Development, Current Trends and Political Reactions. Frankfurt/Main, New York, pp. 209-229.
- FASSMANN, H. and I. STACHER, eds., 2003. *Austrian Migration and Integration Report: Demographic Developments, Socio-Economic Structures, Legal Framework* (Österreichischer Migrations- und Integrationsbericht. Demographische Entwicklungen, Sozioökonomische Strukturen, Rechtliche Rahmenbedingungen), Drava Verlag, Klagenfurt/Celovec, Vienna, 2003.
- GULDANOVÁ, Z., 2015. *Právny rámec úradného prekladu na Slovensku a v Česku*. In: Jana Rakšányiová et al., Úradný prekladateľ v slovenskom a európskom sociálnom priestore. Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, ISBN 978-80-223-4035-9.
- MITTELMANNOVÁ, M. a Z. ŠTEVULOVÁ, 2011. *Zaistenie a alternatívy k zaisteniu v Slovenskej republike*, Národná správa, Liga za ľudské práva, Bratislava. ISBN: 978-80-971002-1-6.

- MOURÃO PERMOSER, J. and S. ROSENBERGER, 2012. *Integration Policy in Austria*. In book: *International Perspectives: Integration and Inclusion*, Chapter: 2, Publisher: McGill-Queen's University Press, Editors: James Frideres, John Biles, pp.39-58
- NOVÁKOVÁ, I. et al., 2018. *Interkultúrna komunikácia so štátnymi príslušníkmi tretích krajín v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov*: Projekt. /Rieš. výsk. úl. Iveta Nováková, spolurieš. Martina Binderová, spolurieš. Petra Ferenčíková, spolurieš. Emil Semjan, spolurieš. Patrik Ambrus, spolurieš. Jelena Ondrejkočiová, spolurieš. Klaudia Marczyová. [a i.]. 1. vyd. – Bratislava: Akadémia PZ – K jazykov, 2018. – 39 1.: dokumentácia 11 1. vto
- RUDVIN, M. and F. PESARE, 2015. *Interpreting and Language Mediation for Victims of Human Trafficking: The Case of CIE, Detention centres for undocumented migrants in Bologna, Italy*. In: TRANS, No. 19.1, p. 95-108.
- TUŽINSKÁ, H., 2009. *Otázky opisu a prekladu*. Stimul, Bratislava. ISBN 978-80-89236-75-6.

SLOVENSKO

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 439/2010 z 19. mája 2010, ktorým sa zriaďuje Európsky podporný úrad pre azyl
- Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 382//2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch
- Inštrukcia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 7/2009 z 25. marca 2009 upravujúca riadenie a organizáciu znaleckej, tlmočnickej a prekladateľskej činnosti.
- Zákon č. 36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch (pôvodný zákon, z ktorého vychádza národná legislatíva na Slovensku aj v Česku)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní

ČESKO

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), In: Sbírka zákonů České republiky. 1998. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141#Top>
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cizinecka-police-nabira-nove-lidi-jazyky-po-nich-nechce-nas/r~d5bd76186fe311e8aaa4ac1f6b220ee8/>
- Kdo jsme. Slovo 21. Dostupné online na: http://www.slovo21.cz/index.php/ke-stazeni-2/bulletin-slovo?option=com_content&view=article&id=29576
- Institute a organizace v ČR. Migrace Online. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2014. Dostupné online na: <http://migraceonline.cz/cz/uzitecne-zdroje/institutions-and-organizations-in-cze-3>

RAKÚSKO

Aliens Police Act, FLG I No. 100/2005 in the version of FLG I No.68/2013.

Aliens Police Act Implementing Decree, FLG II No.450/2005 in the version of FLG II No.188/2008.

Asylum Act, FLG I No.100/2005 in the version of FLG I No.87/2012.

Constitutional Act on the Protection of Personal Freedom, FLG No.684/1988.

Detention Order, FLG II No.128/1999 in the version of FLG II No.439/2005.

Federal Office for Immigration and Asylum Procedures Act, FLG I No. 87/2012 in the version of FLG I No.68/2013.

Zákon č. 168/19982 (pôvodný zákon č. 137/1975 v znení BGBl I 111/2007)

Zákon o právnom postavení národnostných skupín v Rakúsku (Bundesgesetz über die Rechtsstellung der Volksgruppen in Österreich (Volksgruppengesetz –VoGrG) Dostupné online:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000602>.

Rakúsky zväz úradných a súdne certifikovaných tlmočníkov. Zaužívaná skratka Rakúskeho zväzu úradných tlmočníkov je ÖVGd. Informácie o zväze a jeho činnosti sú dostupné na: <http://www.gerichtsdolmetscher.at/>

The Impact of Immigration on Austria's Society. A Survey of Recent Austria Migration Research by IOM. Dostupné na: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/illegally-resident/at-1st_study_en.pdf

Verejná diskusia o povinnosti štátnych príslušníkov tretích krajín naučiť sa nemecký jazyk v prípade záujmu zotrvať na území Rakúska. Dostupná online na: www.wif.at

Tlačová správa Rakúskeho integračného fondu zo 7. septembra 2004 (Press release of the Austrian Integration Fund (ÖIF), September 7, 2004), ktorá sa zaoberá hodnotením úspešnosti kurzov nemeckého jazyka, ktoré boli poskytnuté príslušníkom tretích krajín žiadajúcich o azyl. Dostupné v anglickom jazyku na webovom sídle Rakúskeho integračného fondu.

Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur (bm:bwk) (Federal Ministry of Education, Science and Culture), Legal Basis of Education Measures for Students with a First Language Other than German. (Gesetzliche Grundlagen schulischer Maßnahmen für SchülerInnen mit einer anderen Erstsprache als Deutsch). In „Informationsblätter des Referats für Interkulturelles Lernen“. Vol. 1, bm:bwk, Vienna, 2003.

Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur (bm:bwk) (Federal Ministry of Education, Science and Culture), Acquisition of Language in Migration (Spracherwerb in der Migration), written by Rudolf de Cillia. In „Informationsblätter des Referats für Interkulturelles Lernen“. Vol. 3, bm:bwk, Vienna, 2003

Rakúsky zväz úradných a súdne certifikovaných tlmočníkov (ÖVGd) Informácie o zväze a jeho činnosti sú dostupné online na: <http://www.gerichtsdolmetscher.at/>

The Use of Detention and Alternatives to Detention in the Context of Immigration Policies in Austria by IOM. Dostupné online na: https://www.emn.at/wp-content/uploads/2017/01/Detention-and-alternatives-to-detention_AT-EMN-NCP_final.pdf

EURÓPSKA LEGISLATÍVA

Charter of Fundamental Rights of the European Union, 26 October 2012, 2012/C 326/02.

Council Directive 2003/9/EC of 27 January 2003 Laying Down Minimum Standards for the Reception of Asylum Seekers in Member States, 6 February 2003, OJ L. 31/18-31/25.

Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast), 29 June 2013, OJ L.180/96-116.

Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast), 29 June 2013, OJ L. 180/31-180/59.

Keywords: migration, intercultural communication, police detention, third-country nationals, legislation, professional interpreter

Summary

The intercultural communication in detention centres in selected member countries of the EU, namely Slovakia, Czech Republic and Austria, forms the core aspect of the presented contribution. The common framework for all member states of the EU is based on the legally binding secondary legislation according to which the language support is necessary for the legal procedure, thus professional interpreters are contacted. The question that remains is the adjustment of the day-to-day communication in detention centres mainly between the police officers and the third-country nationals as in such case usually interpreter is not present. The need to give orders, express opinions, inform, complaint and so on remains difficult task for both, the police officers and third-country nationals. However, to overcome the language or cultural barriers is not impossible. Presented study is the output of the project of the Academy of the Police Force in Bratislava: Intercultural Communication with the Third-Country Nationals in Detention Centres. No. 241.

*mjr. PhDr. Elena Nikolajová Kupferschmidtová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra jazykov
Sklabinská 1
835 17 Bratislava
e-mail: elena.nikolajova@minv.sk*

Recenzenti: pplk. doc. Mgr. Iveta Nováková, PhD.
doc. PhDr. Ivan Šuša, PhD.
doc. PhDr. Věra Eliašová, PhD.